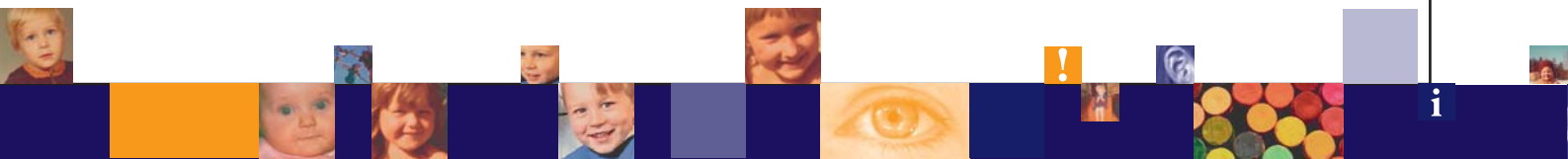

Rapport

Behandling av Norges tredje rapport til FN om oppfølging av barnekonvensjonen

Avsluttende merknader fra FNs komité for barnets rettigheter
Juni 2005

BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTET

Rapport

Behandling av Norges tredje rapport til FN om oppfølging av barnekonvensjonen

Avsluttende merknader fra FNs komité for barnets rettigheter
Juni 2005

BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTET

Forord

I foreliggende rapport finnes FNs barnekomité's avsluttende merknader til de norske rapportene om oppfølging av barnekonvensjonen. Merknadene gjelder Norges 3. rapport om oppfølging av barnekonvensjonen (2003) og Norges 1. rapport om oppfølging av valgfri protokoll til barnekonvensjonen om salg av barn, barnepornografi og barneprostitusjon (2004). Til grunn for de avsluttende merknadene ligger også barnekomitéens eksaminasjon av norske myndigheter, foretatt i Genève 24. mai 2005. Begge rapportene, samt foreliggende rapport er å finne på <http://www.odin.dep.no/bfd>

Etter å ha mottatt barnekomitéens avsluttende merknader, fant statlige myndigheter at disse i for liten grad reflekterer det arbeidet som faktisk blir gjort, og som fremgår av våre rapporter. Som vedlegg følger derfor kommentarer fra norske myndigheter til de avsluttende merknadene, sendt barnekomitéen 1. juli 2005. Som vedlegg følger også skriftlige svar fra norske myndigheter på en rekke spørsmål fra barnekomitéen forut for eksaminasjonen, sendt 6. april 2005.

Rapporten sendes til landets kommuner, statlige myndigheter, frivillige organisasjoner, høyskoler og universitet. Vi håper at rapporten vil bidra til å skape debatt og styrke gjennomføringen av FNs barnekonvensjon i Norge. Vi viser også til veiledningsheftet "FNs barnekonvensjon – fra visjon til kommunal virkelighet", sendt landets kommuner m.fl. i april 2005 (Bestillingsnr. 1078B). Heftet er også å finne på Barne- og familiedepartementets nettsider.

Barne- og familiedepartementet, september 2005

Innhold

- Avsluttende merknader fra FNs komité for barnets rettigheter til Norges 3. rapport om barnekonvensjonen – 3. juni 2005 – side 4
- Avsluttende merknader fra FNs komité for barnets rettigheter til Norges 1. rapport om oppfølging av valgfri protokoll til barnekonvensjonen om salg av barn, barnepornografi og barneprostitusjon – 3. juni 2005 – side 12

Vedlegg

1. Brev til FNs barnekomité med kommentarer til de avsluttende merknadene fra Norges faste FN-delegasjon i Genève 1.7.05
2. Norske myndigheters svar på spørsmål fra FNs barnekomité – Barne- og familiedepartementet og Utenriksdepartementet 6.4.05

KOMITÉEN FOR BARNETS RETTIGHETER
Trettiniende møte

BEHANDLING AV RAPPORTER INNGITT AV PARTER I HENHOLD TIL
KONVENSJONENS ARTIKKEL 44

CRC/C/15/Add.262

3. juni 2005

AVSLUTTENDE MERKNADER: NORGE

1. Komiteen behandlet Norges tredje periodiske rapport (CRC/C/129/Add.1) på sine møter nr. 1036 og 1037 (se CRC/C/SR.1036–1037), som ble holdt 24. mai 2005, og vedtok på sitt 1052. møte, som ble holdt 3. juni 2005, følgende avsluttende merknader.

A. Innledning

2. Komiteen takker for partens tredje periodiske rapport, som ble levert til rett tid, og som følger retningslinjene for rapportering og inneholder informasjon om oppfølging av komiteens tidligere anbefalinger (CRC/C/15/Add.126). Komiteen takker også for partens skriftlige svar på listen over spørsmål (CRC/C/Q/NOR/3), som har gitt bedre innsikt i situasjonen for barn i Norge, og merker seg med tilfredshet den oppriktige og åpne dialogen med partens delegasjon.

B. Gjennomførte oppfølgingstiltak og oppnådd framgang hos parten

3. Komiteen gleder seg over en rekke positive utviklingstrekk i rapporteringsperioden, blant annet:
 - a) samlet framgang i gjennomføringen av konvensjonen om barnets rettigheter,
 - b) inkorporeringen av konvensjonen i nasjonal rett i 2003,
 - c) endringer i særskilt barnelovgivning som ytterligere styrker og utvider barns rett til å bli hørt,
 - d) initieringen av prosjektet "Livet under 18", som tar sikte på å skape økt bevissthet om konvensjonen blant barn og å involvere dem i rapporteringsprosessen,
 - e) vedtakelse og gjennomføring av en nasjonal handlingsplan for menneskerettigheter 2000–2005,
 - f) endringen i straffeloven i april 2003 for særskilt å kriminalisere menneskehandel,
 - g) partens pågående og enestående forpliktelse til internasjonal bistand og internasjonalt samarbeid, særlig på utdanningsområdet,
 - h) gjennomføringen av en rekke programmer og nasjonale handlingsplaner for å styrke vernet av barnerettighetene, blant annet handlingsplanen om barn, unge og Internett (2001), handlingsplanen for barn og ungdom med innvandrerbakgrunn (2002),

handlingsplanen mot handel med kvinner og barn (2003), handlingsplanen mot barne- og ungdomskriminalitet (2000-2004), handlingsplanen mot rasisme og diskriminering (2002-2006), samt programmene kalt "Regjeringens innsats mot kvinnelig kjønnslemlestelse - 2002" og "Fornytt innsats mot tvangsekteskap - 2002",

- i) ratifiseringen av de to valgfrie protokollene til konvensjonen om barnets rettigheter, om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi og barn i væpnet konflikt, i henholdsvis 2001 og 2003.

C. Komiteens viktigste betenkeligheter, forslag og anbefalinger

C.1. Generelle gjennomføringstiltak

Komiteens tidligere anbefalinger

4. Komiteen merker seg med tilfredshet at mange av anbefalingene har blitt gjennomført, men merker seg også med beklagelse at noen av de betenkelighetene og anbefalingene som komiteen kom med (CRC/C/15/Add.126) etter å ha behandlet partens andre periodiske rapport (CRC/C/70/Add.2), ikke har blitt tilstrekkelig fulgt opp, blant annet de som står i avsnitt 19 (opplæring i konvensjonen), 21 (ikke-diskriminering), 27 (tanke-, samvittighets- og religionsfrihet), 31 (atskillelse fra foreldre), 41 (psykisk helsevern) og 43 (barneomsorgstjenester).
5. **Komiteen ber parten innstendig om å gjøre sitt ytterste for å følge opp de tidligere anbefalingene som er bare delvis gjennomført eller ikke er gjennomført i det hele tatt, samt anbefalingene i disse avsluttende merknadene.**

Lovgivning og gjennomføring

6. Komiteen gleder seg over de mange tiltakene som er truffet for å bringe den nasjonale lovgivningen i fullt samsvar med konvensjonen. Komiteen merker seg imidlertid at den nasjonale lovgivningen på enkelte områder, som innvandring, barns deltakelse i styringsorganer og religionsfrihet, må bearbeides ytterligere for å sikre at den faktiske gjennomføringen er i fullt samsvar med prinsippene og bestemmelsene i konvensjonen.
7. **Komiteen ber parten videreføre sin innsats for å sikre at den nasjonale lovgivningen er og blir i fullt samsvar med konvensjonen. Komiteen oppmuntrer parten til å lære opp dommere i konvensjonens direkte virkning i saker som gjelder barn, samt å lære opp tjenestemenn i sentraladministrasjonen og kommunene i konvensjonen.**

Samordning

8. Komiteen deler partens bekymring om at det er behov for å bedre samordningen av innsatsen for barn og ungdom på både sentralt og lokalt nivå, særlig med hensyn til lokale myndigheter.
9. **Komiteen anbefaler at parten viderefører og styrker arbeidet med å bedre samordningen av innsatsen for barn og ungdom for å sikre tilstrekkelig samarbeid mellom sentrale og lokale myndigheter og samarbeid med barn, ungdom, foreldre og ikke-statlige organisasjoner.**

Uavhengig tilsyn

10. Komiteen erkjenner Barneombudets viktige bidrag, men merker seg at Barneombudet begrenses i sin virksomhet på grunn av sin tilsynelatende avhengighet av Barne- og familiedepartementet.
11. **Komiteen anbefaler at parten gir Barneombudet ytterligere økt selvstendighet.**

Datainnsamling

12. Komiteen er svært tilfreds med partens velutviklede system for datainnsamling, men beklager mangelen på statistiske opplysninger om situasjonen for barn som har vært utsatt for vold, og om dem som ikke begynner på eller avbryter videregående utdanning. Komiteen beklager også de begrensede opplysningene om innvandrerbarn og barn som bor på institusjon og i fosterhjem.
13. **Komiteen anbefaler at parten viderefører innsatsen for å forbedre den systematiske innsamlingen av opplysninger om barns kår, blant annet om barn som har vært utsatt for vold og mishandling, barn som ikke begynner på eller avbryter videregående utdanning, barn i alternativ omsorg og innvandrerbarn.**

Fordeling av ressurser

14. Komiteen merker seg med tilfredshet de tiltakene som er truffet i denne forbindelse, men er betenkt over at tjenestetilbudet til barn varierer etter hvor i landet barna bor, både når det gjelder innhold og utførelse.
15. **Komiteen anbefaler at parten gjennomfører en undersøkelse for å vurdere og analysere omfanget av og innholdet i de ressursene som stilles til rådighet for barn, og treffer tiltak etter behov for å sikre at alle barn har lik tilgang og tilgjengelighet til tjenester, uten hensyn til geografi eller kommunestørrelse.**

Opplæring i/spredning av konvensjonen

16. Komiteen er betenkt over at det fortsatt er lav bevissthet om konvensjonen blant barn og ungdom, og at ikke alle fagfolk som arbeider med og for barn, får tilstrekkelig opplæring i barnerettigheter, dette til tross for de ulike tiltakene som parten har truffet på dette området. Komiteen beklager i denne forbindelse at den videregående skolen tilbyr undervisning i menneskerettigheter bare som valgfag.
17. **Komiteen oppmuntrer parten til å:**
 - a) **innlemme opplæring i barnerettigheter i læreplanen for både grunnskolen og den videregående skolen,**
 - b) **sikre systematiske og kontinuerlige programmer for opplæring i menneskerettigheter, herunder barnerettigheter, for alle som arbeider for og med barn (f.eks. dommere, advokater, lovhåndhevere, statstjenestemenn, kommunale tjenestemenn, lærere, sosialarbeidere, helsepersonell og særlig barn selv),**
 - c) **sikre at komiteens generelle kommentarer blir oversatt og spredd.**

C.2. Generelle prinsipper (konvensjonens art. 2, 3, 6 og 12)

Ikke-diskriminering (art. 2)

18. Til tross for tiltakene som parten har truffet på dette området, er komiteen betenkt over at enkelte barn diskrimineres på skolen og i samfunnet på grunn av sin religiøse eller etniske bakgrunn.
19. **I lys av konvensjonens artikkel 2 anbefaler komiteen at parten viderefører og intensiverer arbeidet med å hindre og eliminere alle former for faktisk diskriminering av barn.**

C.3. Sivile rettigheter og friheter (art. 6–8, 13–17, 19 og 37 a)

Rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet

20. **Komiteen merker seg synspunktene til FNs menneskerettighetskomité av 3. november 2004 (CCPR/C/82/D/1155/2003) om undervisningen i faget ”Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering”. Komiteen verdsetter i denne forbindelse partens opplysninger om de planlagte endringene i opplæringslova for å bringe undervisningen i KRL-faget i fullt samsvar med retten til religionsfrihet som er nedfelt i konvensjonens artikkel 15. Komiteen oppmuntrer parten til å framskynde prosessen med å få vedtatt og lovfestet disse endringene.**

C.4. Familiemiljø og alternativ omsorg (konvensjonens art. 5, 18 (nr. 1–2), 9–11, 19–21, 25, 27 (nr. 4) og 39)

21. Komiteen er betenkt over at det ikke tas tilbørlig hensyn til barnets beste i tilfeller der utlendinger som har barn i Norge, utvises varig som følge av en alvorlig forbrytelse.
22. **Komiteen ber parten innstendig om å sikre at barnets beste er et hovedanliggende når det skal fattes vedtak om utvisning av barnets foreldre.**

Barn som er fratatt sitt familiemiljø

23. Komiteen er betenkt over antallet barn som er fjernet fra familien og bor i fosterhjem eller andre institusjoner. Komiteen merker seg i denne forbindelse at parten er villig til å vurdere rutinene i forhold til fjerning av barn fra familiemiljøet.
24. **Komiteen anbefaler at parten treffer tiltak for å bekjempe årsakene til at stadig flere barn fjernes fra familien, blant annet ved å gi tilstrekkelig støtte til de biologiske foreldrene. Komiteen oppmuntrer parten til å prioritere vern av det naturlige familiemiljøet og å sikre at fjerning fra familien og plassering i fosterhjem eller institusjoner brukes bare som en siste utvei når det er til barnets beste.**

Regelmessig vurdering av plassering

25. Komiteen er tilfreds med Barne- og familiedepartementets innsats, men er betenkt over den utilstrekkelige regelmessige vurderingen av barn som er plassert i fosterhjem, som følge av mangel på tilsynsførere og mangel på opplæring av tilsynsførere.

26. **Komiteen anbefaler at parten viderefører arbeidet med å sikre tilstrekkelig tilsyn med situasjonen for barn som er plassert i fosterhjem eller institusjoner.**

Misbruk og omsorgssvikt, mishandling, vold

27. Komiteen er betenkt over at barn som utsettes for vold i familien, ikke alltid får tilstrekkelig omsorg og hjelp.
28. **Komiteen anbefaler at parten fortsetter å styrke innsatsen for å gi tilstrekkelig hjelp til barn som utsettes for vold i familien, eller som har foreldre som er psykiatriske pasienter og/eller rusmisbrukere, blant annet ved å:**
- a) **sikre at alle voldsofre har tilgang til rådgivning og hjelp til rehabilitering og tilbakeføring,**
 - b) **sørge for tilstrekkelig vern av barn som utsettes for mishandling i hjemmet,**
 - c) **styrke tiltakene mot de underliggende årsakene til vold i familien, med særlig vekt på marginaliserte og vanskeligstilte grupper,**
 - d) **folkeopplysningskampanjer om de negative følgene av dårlig behandling og forebyggende programmer, blant annet familieutviklingsprogrammer, som fremmer positive, ikke-voldelige former for disiplin.**

C.5. Grunnleggende helse og velferd (konvensjonens art. 6, 18 (nr. 3), 23, 24, 26, 27 (nr. 1–3))

Funksjonshemmede barn

29. Komiteen merker seg med bekymring at funksjonshemmede barn har begrensede muligheter til å delta i kultur- og fritidsaktiviteter.
30. **Komiteen anbefaler at parten treffer alle tiltak som er nødvendige for å sikre at funksjonshemmede barn får lik tilgang til tjenester, blant annet kultur- og fritidsaktiviteter, samtidig som det tas hensyn til standardreglene for likestilling av funksjonshemmede (generalforsamlingsresolusjon 48/96) og komiteens anbefalinger vedtatt på temadagen om funksjonshemmede barns rettigheter (CRC/C/69 nr. 310–339)**

Grunnleggende helse og velferd

31. Komiteen er fortsatt betenkt over den høye forekomsten av spiseforstyrrelser (bulimi og anorexia nervosa). Komiteen er videre betenkt over de økende overvektsproblemene blant barn som skyldes lav fysisk aktivitet i tillegg til et uheldig kosthold.
32. **Komiteen anbefaler at parten følger nøye med på barn og ungdoms helse, samtidig som den tar hensyn til komiteens generelle kommentar nr. 4 om helse og utvikling blant ungdom i forbindelse med konvensjonen om barnets rettigheter. Komiteen anbefaler særlig at parten styrker tiltakene for å redusere forekomsten av spiseforstyrrelser og for å fremme en sunn livsstil blant ungdom.**

Psykisk helsevern

33. Komiteen gleder seg over tiltakene som er truffet for å styrke det psykiske helsevernet for barn og ungdom, men er betenkt over de utfordringene som gjenstår, blant annet

ventetiden for å få hjelp og omsorg. Komiteen er også betenkt over mangelen på barne- og ungdomspsykiatere og -psykologer.

34. **Komiteen oppmuntrer parten til å framskynde utbyggingen av det psykiske helsevernet, slik at alle barn og unge som trenger det, sikres tilstrekkelig behandling og omsorg uten unødig forsinkelse.**
35. Komiteen er fortsatt dypt bekymret over den høye forekomsten av selvmord blant ungdom, som står for om lag ett av fire dødsfall blant unge kvinner og menn.
36. **Komiteen ber parten innstendig om å styrke helsetjenestens tilbud til mennesker som er i selvmordskrise, og å treffe tiltak for å forebygge selvmord blant utsatte grupper.**

Tilfredsstillende levestandard

37. Komiteen merker seg med bekymring den høye andelen av innvandrerbarn som lever i husholdninger med vedvarende lav inntekt.
38. **Komiteen anbefaler parten å sikre at alle barn får behovene sine oppfylt, og å treffe alle tiltak som er nødvendige for å sikre at ingen grupper av barn lever under fattigdomsgrensen.**

C.6. Utdanning, fritid og kulturelle aktiviteter (art. 28, 29, 31)

39. Komiteen gleder seg over de mange tiltakene som er truffet mot mobbing i skolen, særlig initiativene fra Barneombudet, men er fortsatt betenkt over at dette fenomenet vedvarer på mange skoler.
40. **Komiteen anbefaler at parten styrker de tiltakene som er truffet mot mobbing, og sikrer at barn får delta i initiativene mot mobbing.**

C.7. Spesielle beskyttelsestiltak (art. 22, 38, 39, 40, 37 b)–d, 32–36)

Flyktningbarn (art. 22)

41. Komiteen er betenkt over det store antallet enslige asylsøkende barn (33 i 2003) som forsvinner fra mottak i landet. Komiteen er særlig betenkt over at disse barna er sårbare for misbruk og utnyttning. Komiteen er også betenkt over det utilstrekkelige tilsynet og den utilstrekkelige omsorgen som gis til enslige asylsøkende barn, og over de utilstrekkelige psykologiske og psykiatriske tjenestene som gis til barn som bor på mottak. Komiteen er videre betenkt over at behandlingen av asylsøknader tar for lang tid.
42. **Komiteen ber parten innstendig om å styrke tiltakene for å sikre tilstrekkelig støtte og tilsyn for barn som bor på mottak, samt tilfredsstillende psykologisk og psykiatrisk omsorg for traumatiserte asylsøkende barn. Komiteen anbefaler at parten forbedrer situasjonen på mottak for enslige barn som søker asyl, både gjennom midler og tilstrekkelig faglært og kompetent personell, slik at hjelpen og omsorgen for disse barna blir like god som den som ytes i andre institusjoner i barnevernet. Parten bør også treffe ytterligere tiltak for å sikre raskere behandling av asylsøknader.**

Rusmiddelmissbruk

43. Komiteen merker seg med bekymring det høye antallet barn som bruker rusmidler og alkohol i landet. Komiteen er også betenkt over det store antallet barn som lider som følge av foreldrenes rusmiddelmissbruk. Komiteen merker seg i denne forbindelse prøveprosjektet for å forebygge rusmiddelproblemer blant barn og ungdom, som er i gang i en rekke kommuner.
44. **Komiteen anbefaler at parten:**
- a) **styrker innsatsen for å gi barn og foreldre nøyaktig og objektiv informasjon om de skadelige følgene av stoffmissbruk,**
 - b) **sikrer at barn som bruker rusmidler og narkotika, behandles som ofre (ikke som forbrytere) og får den hjelpen til rehabilitering og tilbakeføring som de trenger,**
 - c) **utvider prosjektet for forebygging av rusmiddelproblemer blant barn og ungdom til å omfatte flere kommuner.**

Seksuell utnyttning og seksuelt missbruk (art. 34)

45. Komiteen er betenkt over forekomsten av seksuelt missbruk av barn og unge hos parten og beklager at det ikke foreligger nyere undersøkelser om dette problemet.
46. **I lys av artikkel 34 og andre beslektede artikler i konvensjonen anbefaler komiteen at parten:**
- a) **gjennomfører en omfattende undersøkelse for å vurdere arten og omfanget av seksuelt missbruk av barn samt særtrekkene ved misbrukte barn for å kartlegge hvilke grupper som er særlig sårbare for missbruk,**
 - b) **styrker tiltak mot seksuelt missbruk av barn og ungdom,**
 - c) **sikrer at barns forklaring registreres på hensiktsmessig måte, og at de personene som foretar avhøret, har de nødvendige faglige kvalifikasjonene.**

Salg, handel og bortføring (art. 35)

47. Komiteen gleder seg over tiltakene som er truffet mot handel med kvinner og barn, men er betenkt over at handel med kvinner og barn med tanke på seksuell utnyttning fortsatt er et problem i landet.
48. **Komiteen oppmuntrer parten til å styrke innsatsen for å sikre en effektiv gjennomføring av planen mot seksuell utnyttning og menneskehandel. Komiteen oppmuntrer også parten til å samarbeide med land/regioner som har store problemer på dette området, og til å gjennomføre en undersøkelse for å vurdere arten og omfanget av handel med og seksuell utnyttning av barn og for å kartlegge hvilke grupper som er særlig sårbare for denne formen for utnyttning.**

(Flere betenkeligheter og anbefalinger fra komiteen i forhold til dette temaet er nevnt i komiteens avsluttende merknader til Norges første rapport i forbindelse med konvensjonens valgfrie protokoll om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi (se dokument CRC/C/OPSA/CO/3).)

C.8. Oppfølging og spredning

Oppfølging

49. Komiteen anbefaler parten å treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at disse anbefalingene gjennomføres til fulle, blant annet ved å oversende dem til medlemmene av regjeringen og nasjonalforsamlingen og til medlemmene av tilsvarende organer på lavere nivå når det er hensiktsmessig, slik at disse organene kan foreta en behørig behandling og treffe ytterligere tiltak.

Spredning

50. Komiteen anbefaler videre at den tredje periodiske rapporten og partens skriftlige svar og komiteens tilhørende anbefalinger (avsluttende merknader) gjøres bredt tilgjengelig, blant annet (men ikke utelukkende) gjennom Internett, for allmennheten, organisasjoner i det sivile samfunnet, ungdomsorganisasjoner, yrkesorganisasjoner og barn for å skape debatt og bevissthet om konvensjonen og gjennomføringen og overvåkingen av den.

C.9. Neste rapport

51. Komiteen understreker betydningen av å ha en rapporteringspraksis som er fullt ut i samsvar med bestemmelsene i konvensjonens artikkel 44. En viktig del av partenes ansvar overfor barn i henhold til konvensjonen er å sikre at FNs komité for barnets rettigheter regelmessig får mulighet til å kontrollere framdriften i gjennomføringen av konvensjonen. Komiteen verdsetter det som parten har gjort i denne forbindelse, og ber parten inngi sin fjerde periodiske rapport, som ikke bør være lengre enn 120 sider (se CRC/C/148), innen 6. februar 2008, slik det er fastsatt i konvensjonen.

KOMITEEN FOR BARNETS RETTIGHETER
Trettiniende møte

**BEHANDLING AV RAPPORTER INNGITT AV PARTER I HENHOLD TIL ARTIKKEL
12 NR. 1 I VALGFRI PROTOKOLL OM SALG AV BARN, BARNEPROSTITUSJON OG
BARNEPORNOGRAFI TIL KONVENSJON OM BARNETS RETTIGHETER**
CRC/C/OPSA/CO/3
3. juni 2005

AVSLUTTENDE MERKNADER: NORGE

1. Komiteen behandlet Norges første rapport (CRC/C/OPSA/NOR/1) på sitt møte nr. 1037 (se CRC/C/SR.1037), som ble holdt 24. juni 2005, og vedtok på sitt 1052. møte, som ble holdt 3. juni 2005, følgende avsluttende merknader.

A. Innledning

2. Komiteen takker for partens første omfattende rapport, som følger retningslinjene for rapportering og er den første rapporten som inngis i henhold til den valgfrie protokollen. Komiteen er tilfreds med den oppriktige og åpne dialogen den har hatt med delegasjonen.

B. Positive sider

3. Komiteen gleder seg over en rekke tiltak som parten har truffet for å gjennomføre og styrke vernet av rettighetene som omfattes av den valgfrie protokollen, blant annet handlingsplanen mot handel med kvinner og barn (2003–2005), handlingsplanen om barn og unges bruk av Internett, og SAFT-prosjektet (Safety, Awareness, Facts and Tools) for å spre kunnskap om trygg bruk av Internett og bekjempe seksuelt misbruk av barn og seksuell utnyttning av barn.

4. Komiteen merker seg også med tilfredshet inkorporeringen av den valgfrie protokollen i norsk rett (i menneskerettsloven) i oktober 2003.

5. Komiteen merker seg også med tilfredshet internasjonale og bilaterale faglige samarbeidsaktiviteter rettet mot bekjemping av salg av barn, barnepornografi og barneprostitusjon.

C. Komiteens viktigste betenkeligheter og anbefalinger

C.1. Generelle gjennomføringstiltak

Samordning og vurdering av gjennomføringen av protokollen

6. Komiteen merker seg informasjonen som er gitt om de ulike departementene og statlige organene som deltar i gjennomføringen av den valgfrie protokollen, men er betenkt over den utilstrekkelige samordningen mellom disse organene for å sikre en omfattende og intersektoriell politikk, på både sentralt og lokalt plan, for å verne om rettighetene som omfattes av den valgfrie

protokollen. Komiteen beklager dessuten mangelen på mekanismer for regelmessig vurdering av gjennomføringen av protokollen.

7. Komiteen oppmuntrer parten til å styrke samordningen, på både sentralt og lokalt plan, på områdene som omfattes av den valgfrie protokollen, og til å opprette mekanismer for regelmessig vurdering av gjennomføringen av protokollen.

Nasjonale handlingsplaner

8. Komiteen ønsker velkommen handlingsplanen mot handel med kvinner og barn (2003–2005), men oppmuntrer parten til å videreføre arbeidet etter en ny handlingsplan basert på en vurdering av den eksisterende handlingsplanen.

Spredning og opplæring

9. Komiteen uttrykker bekymring over mangelen på innsats for å øke bevisstheten hos allmennheten om bestemmelsene i den valgfrie protokollen. Komiteen merker seg også med bekymring at det har vært vanskelig å anslå behovet for særskilte kurs på grunn av en generell mangel på forskningsbasert kunnskap på områdene som omfattes av protokollen.

10. Komiteen anbefaler at parten treffer tiltak for å øke bevisstheten hos befolkningen, blant andre barn og foreldre, om bestemmelsene i den valgfrie protokollen.

Datainnsamling

11. Komiteen beklager mangelen på disaggrerte data og nye nasjonale representative studier om de spørsmålene som omfattes av protokollen.

12. Komiteen anbefaler at parten sikrer at det gjennomføres forskning om spørsmål som omfattes av protokollen, og at data, fordelt på blant annet alder, kjønn og minoritetsgruppe, blir systematisk samlet inn og analysert.

Bevilgninger

13. Komiteen merker seg den begrensede informasjonen som gis om bevilgningene til gjennomføringen av den valgfrie protokollen.

14. Komiteen oppmuntrer parten til å gi mer fullstendig informasjon om bevilgningene til gjennomføringen av den valgfrie protokollen i partens neste rapport.

C.2. Forbud mot salg av barn, barnepornografi og barneprostitusjon

Eksisterende straffelover og -forskrifter

15. Komiteen merker seg med tilfredshet at parten den 4. juli 2003 vedtok en revidert bestemmelse om menneskehandel i straffeloven (§ 224), som tar sikte på å forebygge, hindre og straffe menneskehandel, særlig når det gjelder kvinner og barn. Komiteen merker seg også bestemmelsen i § 204 i straffeloven, som setter straff for befatning med barnepornografi, definert som kjønnslige skildringer i rørlige eller urørlige bilder hvor det gjøres bruk av barn. Komiteen er betenkt over at de straffbare handlingene som er nevnt i partens lovgivning, ikke omfatter alle handlingene som er nevnt i artikkel 3 nr. 1 bokstav c) i den valgfrie protokollen, dvs. handlingene

“å produsere, distribuere, spre, importere, eksportere, tilby, selge eller være i besittelse av barnepornografi for ovennevnte formål”.

16. Komiteen anbefaler at parten sikrer at alle barn under 18 år vernes etter straffeloven, og at dette vernet omfatter alle handlinger og aktiviteter i forbindelse med “å produsere, distribuere, spre, importere, eksportere, tilby, selge eller være i besittelse av barnepornografi for ovennevnte formål”. Videre oppmuntrer komiteen parten til å skille ut barnepornografi fra det alminnelige straffebudet om pornografi, i tråd med anbefalingene fra Stortinget.

17. Komiteen oppmuntrer parten til å vurdere å vedta særskilte lovbestemmelser om forpliktelsene til internettjenesteleverandørene i forhold til barnepornografi på Internett.

C.3. Vern av rettighetene til berørte barn

Tiltak som er truffet for å verne rettighetene og interessene til berørte barn

18. Komiteen ber om at parten gir mer detaljert informasjon om hvordan opportunitetsprinsippet (punkt 28 i partens rapport) har blitt brukt i praksis, med eksempler på relevant rettspraksis, og om eventuelle tilfeller der barn har blitt straffeforfulgt for straffbare handlinger som er begått som følge av at barna har vært offer for menneskehandel.

19. Komiteen er betenkt over at det er begrenset kompetanse om seksuelt utnyttede barn i barnevernet i landet.

20. Komiteen anbefaler at parten viderefører og styrker tiltak for å sikre at barnevernarbeiderne får tilstrekkelig opplæring i bestemmelsene i den valgfrie protokollen og for å gi sårbare barn hjelp og støtte på dette området.

21. Komiteen merker seg at barn som blir berørt av straffbare handlinger i forbindelse med barnepornografi, ikke har tilgang til spesielt tilpassede tjenester.

22. Komiteen ber parten innstendig om å sikre at barn som blir berørt av straffbare handlinger i forbindelse med barnepornografi, får tilgang til tilfredsstillende tjenester.

C.4. Forebygging av salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi

Forbud mot produksjon og spredning av materiell som driver reklame for straffbare handlinger

23. Komiteen bemerker at saker om barnepornografi behandles av politidistriktene, som mangler ressurser og teknologisk kompetanse til å effektivt håndtere de store mengdene av data og materiell på Internett.

24. Komiteen oppmuntrer parten til å videreføre arbeidet med å styrke kriminalpolitiets kapasitet til å forfølge straffbare handlinger i forbindelse med barnepornografi på Internett. Komiteen oppmuntrer også parten til å videreføre arbeidet med å opplyse barn og foreldre om trygg bruk av Internett.

C.5. Internasjonal hjelp og samarbeid

Vern av utsatte barn

25. Komiteen merker seg at partene er svært aktive når det gjelder å sette i gang forebyggingsprosjekter i de baltiske statene, og oppmuntrer partene til å videreføre samarbeidsinnsatsen på regionalt og internasjonalt plan.

Håndheving av loven

26. Komiteen merker seg det positive arbeidet som partene har gjort for å styrke lovhåndhevingspolitikken på det europeiske og internasjonale plan, og den oppmuntrer partene til å videreføre dette arbeidet og å ytterligere styrke og forbedre det bilaterale samarbeidet med lovhåndhevingsorganer i stater som står overfor problemer på området som omfattes av den valgfrie protokollen.

C.6. Opplæring, oppfølging og spredning

Opplæring

27. Komiteen anbefaler at partene viderefører og styrker den systematiske utdanningen og opplæringen i bestemmelsene i konvensjonen for alle aktuelle yrkesgrupper. I tillegg anbefaler komiteen at partene gjør bestemmelsene i den valgfrie protokollen kjent for et bredt publikum, særlig barn, gjennom blant annet læreplaner i skolen.

Oppfølging

28. Komiteen anbefaler partene å treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at disse anbefalingene gjennomføres til fulle, blant annet ved å oversende dem til medlemmene av regjeringen og nasjonalforsamlingen og til medlemmene av tilsvarende organer på lavere nivå når det er hensiktsmessig, slik at disse organene kan foreta en behørig behandling og treffe ytterligere tiltak.

Spredning

29. Komiteen anbefaler at den første periodiske rapporten og partens skriftlige svar og komiteens tilhørende anbefalinger (avsluttende merknader) gjøres bredt tilgjengelig, blant annet (men ikke utelukkende) gjennom Internett, for allmennheten, organisasjoner i det sivile samfunnet, ungdomsorganisasjoner, yrkesorganisasjoner og barn for å skape debatt og bevissthet om konvensjonen og gjennomføringen og overvåkingen av den.

C.7. Neste rapport

30. I samsvar med artikkel 12 nr. 2 ber komiteen partene om å ta med ytterligere informasjon om gjennomføringen av den valgfrie protokollen i partens neste (fjerde) periodiske rapport etter konvensjonen om barnets rettigheter, som etter artikkel 44 i konvensjonen skal inngis innen 6. februar 2008.

Vedlegg 1

**Brev til FNs barnekomité med kommentarer til de avsluttende merknadene
fra Norges faste FN-delegasjon i Genève 1.7.05**

**PERMANENT MISSION
OF NORWAY
GENEVA**

Our Date

Our Reference

01.07.05

Your Date

Your Reference

Enquiries to
Astrid Helle Ajamay

Committee on the Rights of the Child
United Nations High Commissioner for
Human Rights
Palais des Nations
8-4 avenue de la Paix
1211 Geneva 10

ENCLOSURE: 1

**Norway's Third Periodic Report on the Convention on the Rights of the Child
and the Committee on the Rights of the Child's concluding observations**

The Norwegian authorities thank the Committee on the Rights of the Child for its concluding observations, dated 3 June 2005, concerning our third periodic report on implementation of the UN's Convention on the Rights of the Child. Reference is also made to the meeting with the Committee of 24 May 2005, as well as to our written replies to the questions from the Committee, dated 7 April 2005, concerning the list of issues relating to the consideration of our report.

We appreciate the possibility this dialogue with the Committee gives us to exchange views on our endeavours for improving the rights of the child.

The Norwegian authorities wish to continue a constructive dialogue with the UN's Committee on the Rights of the Child concerning the situation of children in Norway. In the enclosed *Pour Mémoire* we would thus like to provide some initial comments and highlight measures already initiated in respect of a number of the Committee's concluding observations.

Yours sincerely

Wegger Chr. Strømme
Ambassador
Permanent Representative

PM – vedlegg til brev av 1.7.05 til FNs barnekomité

Norges tredje periodiske rapport om barnekonvensjonen og avsluttende merknader fra FNs barnekomité

Vi viser til barnekomitéens avsluttende merknader, datert 3. juni 2005, til Norges tredje periodiske rapport om oppfølging av FNs barnekonvensjon. Vi viser også til møte med komitéen 24. mai 2005, og til Norges skriftlige svar på spørsmål fra komitéen, datert 7. april 2005, vedrørende listen av temaer som er knyttet til vår tredje periodiske rapport.

Norske myndigheter ønsker en fortsatt konstruktiv dialog med FNs barnekomité om situasjonen for barn i Norge. Vi opplever imidlertid at de avsluttende merknadene fra komitéen ikke tar utgangspunkt i det arbeidet som faktisk blir gjort. På samtlige av barnekonvensjonens områder har norske myndigheter iverksatt en rekke tiltak, overfor barnebefolkningen generelt og overfor spesielt sårbare grupper. Grupper som enslige mindreårige asylsøkere, barn og unge med psykiske problemer og barn som blir utsatt for seksuelt misbruk, m.fl. er under konstant oppmerksomhet fra myndighetenes side. Hjelpen som gis er ikke alltid tilstrekkelig, men den er under stadig utvikling og forbedring. Tiltakene er detaljert beskrevet i våre rapporter. Dersom barnekomitéens merknader skal være nyttige for oss, må de være så konkrete og detaljerte som mulig. Det må fremgå klart hva vi kan gjøre utover det vi allerede har foretatt oss eller der vi har konkrete planer.

Vi vil gjerne gi noen kommentarer til komitéen, og trekker i det følgende fram eksempler på tiltak som allerede er igangsatt og som ivaretar komitéens avsluttende merknader.

Komiteens tidligere anbefalinger

I pkt. 5 vurderer komitéen bl.a. anbefaling 21 fra sine tidligere merknader (2000 - CRC/C/15/Add.126) som ikke tilstrekkelig ivaretatt. Her heter det bl.a. at barn uten norsk statsborgerskap og uten lovlig opphold er uten rettslig status innenfor norsk jurisdiksjon, og fratras rettigheter som adgang til helsetjenester og skolegang. FNs barnekonvensjon ble inkorporert i norsk lov i 2003. De rettigheter som følger av konvensjonen gjelder som norsk lov overfor alle barn som oppholder seg i Norge. Konvensjonen har forrang dersom det skulle oppstå motstrid mellom konvensjonen og annen norsk lovgivning. Jf Norges 3. rapport, pkt. 20-23. I pkt. 114 vises det til at kommunehelsetjenesteloven, opplæringsloven og barnevernloven gjelder alle barn som oppholder seg i Norge, uavhengig av om oppholdet er lovlig. Disse lovene skiller ikke mellom barn som har lovlig opphold i landet og barn som ikke har det. Jf også pkt. 111-115. Dette ble også fremholdt i svaret fra norske myndigheter av 7. april 2005, pkt. B. 1. Ut fra disse opplysningene framgår det klart at barn uten lovlig opphold har rettslig status innenfor norsk jurisdiksjon, og at anbefaling 21 er ivaretatt.

Fordeling av ressurser

Komitéen uttrykker bekymring for at hjelpetilbudet til barn kan variere avhengig av hvor i landet barnet bor. Det anbefales en undersøkelse av ressursbruken, og tiltak for å sikre lik tilgang på hjelpetilbud (pkt. 14-15). Både i Norges 2. og 3. rapport er det forklart at Norge opererer med rammefinansiering av kommunal virksomhet. Kommunene skal gjennom statlige rammetilskudd utøve stor grad av selvstyre og derigjennom settes i stand til å tilpasse tjenestene etter lokale behov. Jf Norges 3. rapport, pkt. 25-30. Dette kan medføre at tjenestene overfor enkeltgrupper av barn kan variere fra kommune til kommune fordi kommunene prioriterer forskjellig. Dette ønsker ikke statlige myndigheter å detaljstyre, fordi det må antas

at den enkelte kommune vet best hvilke prioriteringer som må gjøres, forutsatt at tjenesten har en tilfredsstillende standard. Men dersom tilbudet ikke er i tråd med lovpålagte tjenester, har den enkelte en klageadgang til fylkesmannen. Vi forstår det slik at barnekonvensjonen ikke krever at tjenestene skal være identiske i alle deler av landet.

Helse og velferd

I pkt. 31 gir komitéen uttrykk for bekymring for den høye forekomsten av spiseforstyrrelser og økende problemer med overvekt blant barn. Det gis også uttrykk for bekymring for barns psykiske problemer og selvmordsrisiko (pkt. 33 – 34). Under møtet med komitéen 24. mai ble det redegjort for en ny Handlingsplan for økt fysisk aktivitet (2005-2009), der barn og unge er en viktig målgruppe. Planen inneholder bl.a. tiltak som fysisk tilrettelegging av lekearealer, skoleveier og friluftsområder, tiltak for utsatte grupper, som barn og unge med innvandrerbakgrunn. I Norges 3. rapport beskrives en lang rekke tiltak, bl.a.: Landsdekkende abonnementsordning for frukt og grønnsaker i grunnskolen (336), Strategiplan mot spiseforstyrrelser (341), utdanningsprogrammet ”Kropp og selvfølelse”, internettbasert undervisning for å bevisstgjøre barn og unge på virkningen av reklame. (342- 47).

Overfor psykiske problemer og selvmordsrisiko blant barn og unge redegjøres det i samme rapport for Opptrappingsplan for psykisk helse (1999-2006), med en rekke iverksatte tiltak. I svaret fra norske myndigheter av 7. april 2005 redegjøres det for regjeringens strategiplan for barn og unges psykiske helse (2003-2008), som omfatter 100 tiltak. Det fremgår også at ulike finansieringsordninger for utdanning av psykiatere og psykologer etter 2003 har resultert i færre ubesatte stillinger i denne kategorien.

Familie og alternativ omsorg

Komitéen anbefaler tiltak for å redusere antallet barn som blir flyttet fra sine familier til fosterhjem eller institusjoner (pkt. 23-24). Det kan være vanskelig å se komitéens bakgrunn for en slik anbefaling i dag. Vi er enig med komitéen i at det alltid må være barnets beste som er utgangspunktet for tiltak, og dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. I Norges 3. rapport vises det til en dreining av ressursene i barneverntjenesten mot økt bruk av forebyggende tiltak, d.v.s. tiltak i hjemmet. Denne andelen har økt mer enn andelen som blir flyttet fra hjemmet (pkt. 287-288). I brevet fra norske myndigheter av 7. april og i møtet med komitéen 24. mai 2005 ble det redegjort for en reform i det norske barnevernet. Et nytt direktorat ble opprettet i 2004, Barne- ungdoms og familiedirektoratet, der målet er å gi barn og unge og familier kvalitetsmessig hjelp uavhengig av geografisk plassering. Det er bl.a. etablert 26 fagteam spredt over hele landet som skal bistå kommunene i vanskelige barnevernsaker. Med en politikk som klart prioriterer forebyggende tiltak og en nylig gjennomført reform som bygger opp om dette, mener vi å ha dokumentert at komitéens anbefaling blir fulgt opp svært seriøst i Norge.

Spesielle beskyttelsestiltak

Flyktningebarn

Komitéen er bekymret for utilstrekkelig tilsyn og omsorg overfor enslige mindreårige asylsøkere, og utilstrekkelig psykiatrisk hjelp til traumatiserte barn i asylmottak (pkt. 41-42). Vi etterlyser komitéens dokumentasjon på en slik mangel på omsorgstiltak. I Norges 3. rapport fremgår det bl.a. at det er opprettet flere nye avdelinger og forsterket tilbud på mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Det er utarbeidet ny tilsynsinstruks og en tilsynsguide for arbeidet med denne gruppen, samt nye retningslinjer for asylsøkere som forsvinner fra mottak. Enslige mindreårige som er krigsskadde og trenger traumebehandling får i noen

mottak et tilbud om samtalegruppe, tilpassede aktiviteter eller psykologbehandling. Vi viser til pkt. 155-165 i rapporten.

Komitéen anbefaler at hjelpen til disse barna kommer opp på samme nivå som barneverninstitusjoner (pkt. 42). I Norge pågår en debatt om ansvaret for institusjoner for enslige mindreårige bør ivaretas av barneverntjenesten. På grunn av svært ulike behov blant enslige mindreårige sammenliknet med barn i barneverninstitusjoner, mener norske myndigheter at dette ikke er hensiktsmessig. Har det enkelte barn i asylmottak tilleggsbehov som må ivaretas av barnevernet, har barnet imidlertid krav på tiltak etter barnevernloven. Myndighetene arbeider stadig for å bedre tilbudet til enslige mindreårige asylsøkere både i og utenfor asylmottak. Bl.a. foreslås en egen lov om representasjon/verge for enslige mindreårige asylsøkere. Representanten skal ivareta den mindreåriges interesser i asylsaken og representere barnet overfor det offentlige (se brev til komitéen av 7.4.05). Det arbeides også med å utarbeide en individuell tilsynsordning for enslige mindreårige i mottak. Det foreslås lovfestet i barnevernloven at kommunene har plikt til å vurdere den enkeltes behov og tilby botiltak ved bosetting i en kommune (se brev til komitéen av 7.4.05). I et nylig fremlagt endringsforslag til utlendingsloven foreslås det bl.a. at ansatte i mottak skal fremlegge politiattest, på samme måte som ansatte i barneverninstitusjoner.

Seksuell utnyttning og seksuelt misbruk

Komitéen er bekymret for forekomsten av seksuelt misbruk av barn og unge, og anbefaler bl.a. en omfattende studie av misbrukets art og omfang, og forsterkede tiltak for å bekjempe seksuelt misbruk (pkt. 45 og 46). Myndighetenes tiltak for å bekjempe seksuelt misbruk er omtalt i Norges 3. rapport, pkt. 560 – 576. Under møtet med komitéen den 24.5.05 ble det redegjort for en nylig fremlagt strategiplan mot seksuelle og fysiske overgrep som skal gjennomføres i tidsrommet 2005 til 2009. Et av (i alt 22) tiltakene i planen er en større nasjonal omfangsundersøkelse om seksuelle og fysiske overgrep mot barn. Årsaksfaktorer og konsekvenser av overgrep skal stå sentralt i undersøkelsen. I brevet til komitéen av 7.4.05 omtales pilotprosjektet ”Barnas hus”, som skal igangsettes for å gi bedre hjelp og beskyttelse til barn som har vært utsatt for seksuelt misbruk. I brevet vises også til et lovforslag om en egen straffebestemmelse i straffeloven som rammer kjønnslige skildringer, d.v.s. fremstillinger av seksuelle overgrep mot barn eller fremstillinger som seksualiserer barn. Lovforslaget ble vedtatt av stortinget 11. mai 2005. Vi viser også til Norges rapport i forbindelse med FNs studie om vold mot barn, sendt Mr. Paulo Sergio Pinheiro i januar 2005. En lang rekke tiltak, også tiltak rettet mot seksuelt misbruk av barn, er beskrevet i rapporten.

Generelle kommentarer

Tilbud fra det offentlige kan bedre situasjonen til barn som av ulike grunner har det vanskelig, og tiltak kan forebygge at problemer oppstår. Barnevernet må gå inn og ta omsorgen for barn når det er nødvendig. Det er imidlertid grenser for hvor mye det offentlige kan gripe inn i den private sfæren til barn og familier på alle livsområder. Det offentlige kan legge til rette, men aldri gi noen garanti for at alle barn har en optimal livssituasjon.

Norske myndigheter har igangsatt en lang rekke tiltak for å styrke barns rettigheter. Tiltakene som er beskrevet ovenfor er bare noen få eksempler. Myndighetene tar gjerne imot anbefalinger om forbedringer. Det ville imidlertid vært hensiktsmessig om anbefalingene i større grad hadde tatt utgangspunkt i det som allerede er igangsatt.

Komitéen ber om at de avsluttende merknadene spres og følges opp av ansvarlige myndigheter både sentralt og lokalt. Komitéen ber også om at den periodiske rapporten, de

skriftlige svarene fra norske myndigheter og merknadene fra komitéen spres til alle aktuelle grupper; folk flest, organisasjoner, barn og ungdom, profesjoner, etc. Norske myndigheter har ved tidligere rapporteringer alltid fulgt opp disse anbefalingene, og vil også gjøre det denne gangen.

Vedlegg 2

**GJENNOMFØRING AV BARNEKONVENSJONEN
I NORGE**

Norske myndigheters svar på spørsmål fra FNs barnekomité

**Barne- og familiedepartementet
Utenriksdepartementet
6. april 2005**

Norske myndigheters svar på spørsmål fra FNs barnekomité, 6. april 2005

Innhold

Del I

- A. Data og statistikk - 4
- B. Generelle tiltak vedrørende gjennomføring av konvensjonen - 5
 - 1. Tiltak knyttet til tidligere anbefalinger fra komitéen - 5
 - Ikke-diskriminering for barn uten lovlig opphold i landet - 5
 - Tanke- samvittighets og religionsfrihet - 5
 - Barns kontakt med innsatte foreldre - 7
 - Psykiske helse - 7
 - Barnehagetilbud og kontantstøtte - 7
 - 2. Koordinering av kommunale tiltak for barn og unge - 8
 - 3. Saker der barnekonvensjonen er blitt påberopt i retten - 8
 - 4. Tiltak for å spre informasjon om barnekonvensjonen - 10
 - 5. (a) Oppfølging av St.meld. nr. 39 (2001-2002) Oppvekstvilkår for barn og ungdom i Norge - 10
 - (b) Regjeringens 3-årige handlingsplan mot kjønnslemlestelse - 11
 - (c) Fornyet innsats mot tvangsekteskap – våren 2002 - 12
 - 6. Prioriterte områder når det gjelder implementering av barnekonvensjonen - 14
 - Vergemål/representasjon for enslige mindreårige asylsøkere - 14
 - Ny straffebestemmelse om kjønnslige skildringer av barn - 14
 - Tilpasset og likeverdig opplæring i skolen - 14
 - Utjevning av levekårsforskjeller mellom alle barn som vokser opp i Norge - 15
 - Tjenester rettet mot barn med nedsatt funksjonsevne - 15
 - Forebygge rusmiddelmisbruk - 15

Del II

Konvensjonsteksten - 15

Del III

Ny lovgivning, nye institusjoner og tiltak - 16

Nye lover og lovendringsforslag - 16

Vern mot etnisk diskriminering - 16

Barnevernloven - 16

Barneloven - 17

Opplæringsloven - 17

Pasientrettighetsloven - 18

Nye institusjoner - 18

Utdanningsdirektoratet - 18

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet - 19

Nye tiltak, prosjekter og satsingsområder - 19

Snu lovbytere i tide - 19

Barnas hus - 19

Kunnskapsløftet - 19

Likeverdig utdanning i praksis - 20

Manifest mot mobbing - 20

Strategiplan for aktivt medborgerskap - 20

**Stortingsmelding om mangfold gjennom
inkludering og deltakelse - 20**

**Strategiplan rettet mot familier med barn med nedsatt
funksjonsevne - 20**

**Prøveprosjekt om forebygging av rusmiddelproblemer
blant barn og unge - 20**

Strategiplan for barn og unges psykiske helse - 21

Del I

A. Data og statistikk¹

Innhold

- Spørsmål 1) Befolkning etter årstall, alder og sentralitet (2002-2004)
Befolkning etter alder og kjønn (2002-2004)
Innvandrerbefolkning, etter landbakgrunn og alder (1.1.02, 03, 04)
Flyktningbefolkning etter alder (1.1.04)
- Spørsmål 2) Kommuneregnskap – brutto driftsutgifter barn og unge (2002-2003)
- Spørsmål 3) Barn med barneverntiltak i løpet av året etter kjønn og alder (2002-2003)
Barn med barneverntiltak i løpet av året etter innvandrerbakgrunn, kjønn og alder (2002)
Barn med barneverntiltak i løpet av året etter alder og tiltak (2002-2003)
Adopsjoner etter slektskapsforhold, adopsjonstype, alder, etc.
Døgnpasienter i BUP-institusjoner etter alder og bostedsfylke (2002-2003)
Mottakere av støttekontakt
- Spørsmål 4) Beboere i institusjoner for eldre og funksjonshemmede (2002-2003)
Mottakere av hjemmetjenester etter type tjeneste (2002 – 2003)
Barn med nedsatt funksjonsevne i vanlige skoler (2002/3 – 2004/5)
Barn med nedsatt funksjonsevne i spesialskoler (2002/3 – 2004/5)
- Spørsmål 5) Barn som er bortført fra eller til Norge (2002 – 2004)
- Spørsmål 7) Elever som fullfører ungdomsskolen - etter kjønn og innvandrerbakgrunn (2002 – 2004)
Innskriving i videregående skole etter kjønn og innvandrerbakgrunn (2002 – 2004)
Elever som fullfører videregående skole etter kjønn og innvandrerbakgrunn (2002 – 2004)
- Spørsmål 8) Årsverk i skolehelsetjenesten og helsestasjonstjenesten (2002 – 2003)
Institusjoner i psykisk helsevern for barn og unge – årsverk etter stillingskategori (2001 - 2002)
Dødsfall blant barn 1 – 17 år etter kjønn og dødsårsak (herunder selvmord) (2002 - 2003)
Levende fødsler etter mors alder (2002 – 2003)
Fremkalte aborter etter kvinnens alder (2002 – 2003)
Seksuelt overførte infeksjoner (2002 – 2004)
Barnedødelighet (2002 – 2003)
Barn smittet av HIV-AIDS (2002 – 2004)
- Spørsmål 10) Personer tiltalt etter kjønn, alder og type forbrytelse (2001)
Straffebestemmelse etter type straff, kjønn og alder (2002 - 2003)
Innsatte i fengsel etter kjønn, type straff og alder (2000)
Løslatelser etter tid i fengsel, type straff og alder (2000)
- Spørsmål 11) Asylsøknader etter barnets alder og kjønn (enslige mindreårige asylsøkere er ikke inkludert) (2004)
Enslike mindreårige asylsøkere (1.1.04 – 31.12.04)

¹ Levert av Statistisk Sentralbyrå. Sendt barnekomitéen elektronisk i en egen Excelfil

B. Generelle tiltak vedrørende gjennomføring av konvensjonen

1. Tiltak knyttet til tidligere anbefalinger fra komitéen.

Når det gjelder Norges gjennomføring av Barnekonvensjonens bestemmelser og oppfølgingen av komiteens merknader etter Norges 2. rapport, vises det til behandlingen av disse spørsmålene i Norges 3. rapport. Nedenfor besvares de konkrete spørsmål som komiteen reiser i sin forespørsel av 22.2.05.

Til punkt 21 i komitéens kommentarer til Norges 2. rapport - ikke-diskriminering for barn uten lovlig opphold i landet

Utlendingsloven slår fast at utlendinger i Norge har de samme rettigheter og plikter som norske statsborgere under sitt lovlige opphold i riket, med mindre noe annet følger av gjeldende rettsregler. Kommunehelsetjenesteloven, opplæringsloven og barnevernloven gjelder alle barn som oppholder seg i Norge og skiller ikke mellom de som har lovlig opphold og de som ikke har det. Vi viser til Norges 3. periodiske rapport til FNs barnekomité, pkt. 111 – 115.

Når det er sannsynlig at et utenlandsk barn skal være i Norge i mer enn tre måneder, har barnet rett til grunnskoleopplæring etter de samme regler som alle andre barn i Norge. Den enkelte kommune har et overordnet ansvar for barns levekår i kommunen. Ansvarer gjelder også for barn som oppholder seg midlertidig i et statlig mottak innenfor kommunens grenser. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er lovpålagte deltjenester for kommunene i henhold til kommunehelsetjenesteloven.

Til punkt 27 i komitéens kommentarer til Norges 2. rapport (tanke-samvittighets og religionsfrihet):

KRL-faget (Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap) er et ordinært skolefag på linje med de andre fagene i skolen. Faget skal gi kunnskap om religioner og livssyn, ikke opplæring til en bestemt tro. Faget skal være åpent, bidra til innsikt, respekt og dialog på tvers av tros- og livssynsgrenser og fremme forståelse og toleranse i religiøse og moralske spørsmål. Hensikten er å få til et samlende skolefag, der elevene så langt som mulig deltar i en felles undervisning. Det vises til omtalen av faget i Norges 3. rapport.

Staten ble i 1999 saksøkt med krav om rett til fullt fritak fra faget, med den begrunnelse at gjennomføringen av faget med begrenset rett til fritak representerer brudd på FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og Den europeiske menneskerettskonvensjonen. Borgarting lagmannsrett frifant staten og fant at det innenfor de formelle rammene rundt faget er mulig å gjennomføre en avgrenset fritaksordning slik det er forutsatt. 22. august 2001 opprettholdt Høyesterett lagmannsrettens dom.

Saksøkerne klaget, etter Høyesteretts avgjørelse, Norge inn for FNs menneskerettighetskomité og for Den europeiske menneskerettsdomstol.

FNs menneskerettighetskomité har på grunnlag av klagen fremmet synspunkter i avgjørelse av 3. november 2004, mottatt av norske myndigheter 8. november, om at ordningen med delvis fritak i KRL-faget er i strid med artikkel 18 nr. 4 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, som omhandler foreldres frihet til å sørge for sine barns religiøse og moralske oppdragelse. Komiteen uttaler at religionsundervisning og livssynsundervisning i den offentlige skolen ikke vil være i strid med artikkel 18, hvis det er gjort på en nøytral og objektiv måte, men at offentlig undervisning som inkluderer opplæring til en spesiell religion eller tro, vil være i strid med artikkel 18. Komiteen konkluderer med at undervisningen i KRL-faget ikke kan sies å være nøytral eller objektiv, med mindre fritakssystemet faktisk innebærer at undervisningen som tilbys disse barna, er nøytral og objektiv.

Som følge av FN-komiteens uttalelse foreslår Regjeringen å gjøre følgende endringer i bestemmelsene om KRL-faget :

1. Bestemmelsen i § 2-4, om at den som skal undervise i faget skal ta utgangspunkt i formålet i § 1-2, fjernes.
2. Bestemmelsen i § 2-4 om fritak skilles ut som egen bestemmelse. Fritaksordningen må ta tilstrekkelig hensyn til foreldrenes rettigheter/minoritetsvernet. Reglene for melding om fritak forenkles, og skolens plikt til å gi informasjon tas inn i loven. Det sendes informasjon til skolene om praktisering av fritaksordningen.
3. Læreplanen endres slik at det blir et tydeligere skille mellom elementer som kan oppfattes som religiøs utøvelse og elementer som ikke kan det. Ny læreplan utvikles som en del av oppfølgingen av St.meld. nr. 30 (2003-2004). Den fastsatte fordeling mellom delene i faget fastholdes.
4. Valg av arbeidsmåter presiseres i innledningen til læreplanen og i egen veiledning for faget for å begrense mulighetene for at deler av opplæringen skal kunne oppleves som utøvelse av religion..
5. Det bør vises stor romslighet i forhold til foreldrenes ønske om tilpasset opplæring for sitt/sine barn. Om nødvendig åpnes det for midlertidig fullt fritak for foreldre som ønsker det, inntil den foreslåtte, varige ordningen trer i kraft. De foreslåtte endringene iverksettes fra skoleåret 2005/2006.
6. Iverksettingen av tiltakene fra høsten 2005 gir behov for styrket kompetanse hos lærerne. Regjeringen vil starte kompetanseutviklingen umiddelbart når ny læreplan foreligger.

Til punkt 31 i komitéens kommentarer til Norges 2. rapport – barns kontakt med innsatte foreldre

Det vises til Norges 3. rapport, pkt. 143 -144.

Barne- og familiedepartementet har i 2004 bevilget midler for å få utarbeidet ulike modeller for foreldreveiledning i fengsel. Formålet er å gi barn av innsatte bedre støtte, hjelp og oppfølging, og den innsatte veiledning i forhold til foreldrerollen. Både den innsatte og den som har det daglige ansvaret for barnet er i en spesiell livssituasjon, som tilsier at opplegget må tilpasses den enkeltes situasjon. Modellene skal prøves ut i 2005 i ulike fengselsregioner. Det skal etableres både pappagrupper og mammagrupper. Det er også bevilget midler for å gjennomføre en undersøkelse blant pårørende og barna om levekår, herunder fattigdom og helsesituasjon.

Til punkt 41 i komitéens kommentarer til Norges 2. rapport om psykisk helse – oppdatering av Norges 3. rapport, kap.VI, punkt 356-362

Kapasiteten innenfor det psykiske helsevernet for barn og ungdom er økt, slik at det har blitt en kraftig vekst i antall barn og ungdom som mottar behandling. Satsningen på utbygging og effektivisering av det polikliniske tilbudet vil bli videreført, blant annet gjennom overvåking av produktivitetstall for det enkelte regionale helseforetak.

Rekruttering av psykiatere og psykologer til spesialisthelsetjenesten for barn og unge har bedret seg, men det er en utfordring å rekruttere og beholde psykologer i kommunene. Program for utdanning av psykologer med dobbelkompetanse (forskning og klinisk virksomhet) startet i 2003 ved alle universitetene. Flere finansieringsordninger for å utdanne psykiatere er gjennomført, herunder ordningen med tilrettelagt utdanning av psykiatere/ barne- og ungdomspsykiatere i områder med svak dekning. Andelen ubesatte stillinger er redusert.

Til punkt 43 i komiteens kommentarer til Norges 2. rapport angående barnehagetilbud og kontantstøtte – oppdatering av Norges 3. rapport, kap. VI, pkt. 395-404

Regjeringens viktigste mål i barnehagepolitikken er å bidra til at alle foreldre som ønsker det skal få tilbud om barnehageplass. Stortinget inngikk sommeren 2003 et barnehageforlik der lavere foreldrebetaling og økonomisk likeverdig behandling av private og offentlige barnehager var sentrale element. Lavere foreldrebetaling har ført til en vesentlig økning i etterspørselen etter heltids barnehageplasser. Denne effekten var større enn forventet. Det har derfor tatt lenger tid enn forutsatt for å nå målet om full barnehagedekning. Regjeringen legger til grunn at målet vil nås i 2006.

Når det gjelder kontantstøtten, vises til Norges 3. rapport, pkt. 395-404. Våren 2002 ble det gjennomført en evaluering av kontantstøtten, tilsvarende undersøkelsene fra 1998 og 1999. 2002-undersøkelsen viser at 73 prosent av barna i kontantstøttealder mottok

kontantstøtte. Andelen yrkesaktive mødre er omtrent uendret fra 1998. Det var imidlertid flere mødre som tok ut lengre permisjon og/eller reduserte arbeidstiden i 2002 sammenliknet med 2003.

For nesten halvparten av barna i kontantstøttealder foretrekkes barnehage som hovedtilsøynsordning, dersom en kan velge fritt uavhengig av pris og tilgjengelighet. For 26 prosent av barna foretrekker mødrene en kombinasjon av flere ordninger, og for 13 prosent vil foreldrene helst passe barna selv. 6 prosent foretrekker pass av dagmamma og 3 prosent pass av slekt.

Statistikk fra 2003 viste en reduksjon i kontantstøttebruken. Fra 2002 til 2003 var denne reduksjonen på over 5000 barn. Dette skyldes 3000 færre barn i aldersgruppen, og 2000 flere barn med heldagsplass i barnehage.

2. Koordinering av kommunale tiltak for barn og unge

Vi henviser til Norges 3. rapport, kap. 1, pkt. 35. I St.meld. nr. 40 (2001-2002) Om barne- og ungdomsvernet foreslås at én instans i kommunene påtar seg hovedansvaret for å samordne innsatsen for utsatte barn og unge og deres familier. Regjeringen anbefaler at barnevernet påtar seg denne oppgaven. Til hjelp i dette arbeidet har berørte departement tatt initiativ til å få utviklet en kunnskapsstatus om det samlede tjenestetilbudet for barn og unge. Gjennom en slik kunnskapsstatus ønsker en å se barnevernet, barnehagen, skolen, fritidssektoren, pedagogisk-psykologisk tjeneste, fastlegen, helsestasjons- og skolehelsetjenesten, familievernet og politiets rolle i sammenheng og vurdere helheten i tilbudene til barn og unge ut fra deres behov. Kunnskapsstatusen er tenkt benyttet som en del av departementenes videre utvikling av tjenestetilbudet til barn og unge. Gjennom kunnskapsstatusen ønsker departementene også å legge til rette for erfaringsspredning og -utveksling. Rapporten skal foreligge 1. november 2005.

3. Saker der barnekonvensjonen er blitt påberopt i retten

Barnekonvensjonen har ved flere anledninger blitt påberopt for norske domstoler. Konvensjonen har blitt påberopt for alle instanser, både i sivile saker og i straffesaker. Vi har i tillegg sett en økning i antallet påberopelser etter at barnekonvensjonen ble inkorporert i menneskerettsloven 1. oktober 2003. Eksempelvis ble barnekonvensjonen påberopt 18 ganger for Høyesterett i perioden 8. januar 1991 til 1. oktober 2003. Fra inkorporeringen og frem til i dag har konvensjonen blitt påberopt 10 ganger for Høyesterett.

Eksempel på saker (alle eksemplene er hentet fra Høyesterett):

Barnekonvensjonen, artikkel 3 og 12

I en avgjørelse om fars samværsrett i Rt. 2004 s. 811 påberopte faren seg barnekonvensjonen artikkel 12; at barnet ikke var blitt hørt. Høyesterett uttaler at det ikke er tvil om at utgangspunktet etter så vel barneloven § 31 som barnekonvensjonen er at barnet skal høres. Likevel finner Høyesterett at dette synspunktet ikke står så sterkt i denne saken, idet spørsmålet gjelder endring av samværsordning i ny dom og ikke opprinnelig prøving av samværsordningen. Høyesterett uttaler videre at ”Saka må også i alle tilfelle vurderast i lys av det grunnleggjande prinsippet om barnets beste, slik det er slått fast både i barnelova og i barnekonvensjonen.” (avgjørelsens avsnitt 47).

Barnekonvensjonen artikkel 37

I Rt. 2004 s. 1655 ble det vurdert hvorvidt lagmannsretten i tilstrekkelig grad hadde vurdert om videre varetektsfengsling av en 15 år gammel gutt ville være i strid med barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav b; frihetsberøvelse skal være siste utvei. Høyesteretts kjæremålsutvalg uttaler i den forbindelse at barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav b ”er i straffeprosessloven ivaretatt gjennom § 174, jf § 184, om at personer under 18 år ikke bør varetektsfengsles med mindre det er særlig påkrevd. Lovgivningen inneholder således ikke forbud mot varetektsfengsling av barn, men domstolene må vektlegge alder. Paragraf 174 gir også føringer for forholdsmessighetsvurderingen etter § 170 a slik at kravene til begrunnelse for fengslingen skjerpes” (avgjørelsen avsnitt 13). Høyesteretts kjæremålsutvalg er ikke enig i at lagmannsrettens kjennelsesgrunner er mangelfulle i forhold til barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav b. Lagmannsrettens kjennelse ble imidlertid opphevet på annet grunnlag.

I kjennelsen i HR-2005-00131-A drøfter Høyesterett hvorvidt lagmannsrettens kjennelse om delvis fullbyrdelse av subsidiær fengselsstraff som ledd i dom på samfunnsstraff er i strid med barnekonvensjonen. Høyesterett kommer til at lagmannsrettens kjennelse bygger på en riktig forståelse av barnekonvensjonen når den legger til grunn at soning er benyttet som siste utvei, og at soningen er fastsatt for et kortest mulig tidsrom, jf. konvensjonen artikkel 37 bokstav b. Høyesterett uttaler at ”[d]et er innenfor rammen av reglene i straffegjennomføringslovens § 58 og straffelovens § 28 b fullt mulig å ta tilbørlig hensyn til ”barnets beste” og bare benytte fengselsstraff som ”en siste utvei” og innenfor ”kortest mulig tidsrom” (kjennelsen avsnitt 20). Videre uttaler Høyesterett: ”[j]eg har heller ikke noe å innvende mot lagmannsrettens bemerkninger til barnekonvensjonens artikkel 3 nr. 1. Dette er nærmest en fanebestemmelse, svært generelt utformet, og lagmannsretten har etter min mening god dekning for å anføre at det ”skal en del til før retten på dette grunnlag - og når den er kommet til at tingrettens dom ... ikke er i strid med konvensjonen artikkel 37 bokstav b – kan tilsidesette annen norsk lovgivning” (kjennelsen avsnitt 24).

4. Tiltak for å spre informasjon om barnekonvensjonen

Vi viser til informasjonsprosjekter omtalt i Norges 3. rapport til FNs barnekomité, pkt. 56-65. I tillegg er følgende prosjekter igangsatt:

Barne- og familiedepartementet igangsatte i 2004 et informasjons- og opplæringsprosjekt om barnekonvensjonen, i regi av Norsk senter for menneskerettigheter. Prosjektet skal resultere i et informasjonshefte som ventes ferdig våren 2005. Målgruppa er kommuneansatte og kommunepolitikere, særlig ansatte innen kultur, fritid, skole, sosial- og helsetjeneste, barnevern, kommuneadministrasjon og politiske beslutningsorganer.

Barne- og familiedepartementet ga i 2004 økonomisk støtte til et prosjekt der Mandal kommune ønsket å implementere FNs barnekonvensjon i kommunens langtidsplan. Prosjektet drives i samarbeid med Redd Barna. Kommunen skal synliggjøre FNs barnekonvensjon på områder som utdanning, barnehage og kultur, og derigjennom forebygge levekårsproblemer blant barn og unge. Prosjektet trekker også inn barn og unges egen innsats i arbeidet.

UNICEF-Norge planlegger i samarbeid med produksjonsselskapet Fableaktiv å produsere en serie innslag om barnekonvensjonen i barneprogrammet Pysj Pop Baluba. Programmet er et to timer direktesendt morgen-TV for barn fra 3-11 år som sendes lørdager på NRK. Det tas også sikte på at innslagene også skal brukes i undervisningsopplegg for skolene. Målet med prosjektet er gjennom interaktiv satsing å øke barns forståelse for sin egen og andre barns situasjon i verden. Prosjektet starter i 2005, og Barne- og familiedepartementet støtter prosjektet økonomisk.

Gjennom prosjektet "Livet under 18" har Utdanningsdirektoratet i samarbeid med Barneombudet, prøvd ut forskjellige måter å lære om Barnekonvensjonen på. Det er bl.a. utarbeidet et elevhefte og et lærerhefte som skolene kan bruke i sin opplæring om Barnekonvensjonen. Dette prøves ut i 200 skoler. Etter en evalueringsrunde vil materialet bli spredt nasjonalt til alle skoler. Dette materialet vil være til hjelp for lærernes undervisning om Barnekonvensjonen.

5. (a) Oppfølging av St.meld. nr. 39 (2001-2002) Oppvekstvilkår for barn og ungdom i Norge

Vi viser til omtale av stortingsmeldingen i Norges 3. rapport, kap. 1, pkt. 31. Stortingsmeldingen omfatter Regjeringens barne- og ungdomspolitikkk på alle relevante områder, som:

- Barn og ungdoms innflytelse
- Familie og oppvekst
- Trygge og inkluderende lokalmiljø
- Skole og utdanning

- Kultur og medier
- Helse og sosiale forhold
- Arbeid og bolig
- Ungdomssatsing i distriktene og i større byer
- Internasjonal kontakt og samarbeid

Stortingsmeldingen inneholder 168 tiltak, som følges opp av de berørte departementer. Meldingen ble fremlagt av Barne- og familiedepartementet våren 2002, og Stortinget ga sin tilslutning til meldingen våren 2003. Tiltakene og oppfølgingen av dem er omtalt under ulike kapitler i Norges 3. rapport til FN om barnekonvensjonen. Oppfølgingen på en rekke områder er også omtalt i det foreliggende svaret til FNs barnekomité.

5. (b) Regjeringens 3-årig handlingsplan mot kjønnslemlestelse

Vi viser til Norges 3. rapport, kap. 1, pkt. 46-47 og kap. VI, pkt. 381-385. Handlingsplan mot kjønnslemlestelse går fra 2001 og ut 2004, og gjennomføres i hovedsak som et nasjonalt prosjekt, OK-omsorg og kunnskap mot kvinnelig omskjæring. Sentralt i arbeidet står utvikling av metoder og virkemidler for å nå berørte grupper og kompetanseheving av offentlige etater. Dette skjer bl.a. gjennom skolering av ressursgrupper, utarbeidelse av kurspakker og målrettet informasjon. Kursing av personell gjøres dels fra Sosial- og helsedirektoratet og dels som del av prosjektets virksomhet. Helt sentralt i arbeidet er skolering av aktuelle etniske grupper som omfattes av problemet. Bl. a. har OK-prosjektet gjennomført "program" for en rekke personer der målsettingen er at disse igjen skal drive informasjons- og kommunikasjonsarbeid overfor sine egne.

OK-prosjektet har utarbeidet informasjon til unge jenter som står i fare for å bli omskåret, til kvinner som allerede er omskåret samt generelt forebyggende informasjonsmaterieil til minoritetsgrupper som har denne tradisjonen i sin kultur. Informasjonen er forsøkt formidlet gjennom ulike kommunikasjonsmåter, som film, brosjyrer, teater, dikt og sang. Det er utarbeidet en informasjonsbank på prosjektets hjemmeside (www.okprosjekt.no). Denne er på tre språk og oppdateres kontinuerlig.

OK-prosjektet ble avsluttet 31.12.04. Deretter vil prosjektets erfaringer bli forankret ved NAKMI (Nasjonal kompetanseenhet for minoritetshelse) som er en statlig enhet initiert av det tidligere Helsedepartementet og lokalisert ved Ullevål universitetssykehus. Målet med forankringen er å samle erfaringer og kunnskap fra OK-prosjektet på et sted, slik at denne forblir tilgjengelig, oppdateres og utvikles. I tillegg har hvert departement ansvar for arbeidet mot kjønnslemlestelse innenfor sine ansvarsområder.

Regjeringen har vedtatt endringer i lov av 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse. Det er nå inntatt en bestemmelse i loven om at dersom navngitte yrkesgrupper unnlater å avverge at en jente blir kjønnslemlestet, forutsatt at man hadde kunnskap om at dette ville finne sted, kan straffes med fengsel i inntil 1 år.

5. (c) Fornyet innsats mot tvangsekteskap – våren 2002

Vi viser til Norges 3. rapport, kap. 1, pkt. 48-52. Regjeringens program "Fornyte innsats mot tvangsekteskap våren 2002" omfatter 30 tiltak og er en videreføring av den tidligere Handlingsplanen.

Barneloven er endret slik at det framgår at det er forbudt å arrangere ekteskap på vegne av mindreårige. Ekteskapsloven er endret slik at prøving av ekteskapsvilkår nå er overført til Folkeregisteret.

En ny bestemmelse i barneloven § 30 a tydeliggjør at foreldre eller andre ikke kan inngå en bindende avtale om ekteskap på vegne av barnet. Endringen ble vedtatt ved lov av 9. desember 2003 og trådte i kraft 19. desember 2005. Forarbeidene til endringsloven er Ot. prp. nr. 103 (2002-2003) og Innst. O. nr. 106 (2002-2003).

Før ekteskap kan inngås, skal det skje en prøving av om ekteskapsvilkårene etter ekteskapsloven er oppfylt. Ved lov av 9. desember 2003 ble ekteskapsloven (§§ 6,7,9,10,14,16 og 18) endret. Endringene trådte i kraft 1. oktober 2004 og innebar at det ble innført obligatorisk borgerlig prøving av ekteskapsvilkårene. Denne prøvingen er lagt til folkeregisteret. Siktemålet med endringen var å få en bedre kontroll og mer ensartet håndtering av slike saker. En vigsel foretatt i Norge uten at prøving er gjort av folkeregisteret vil ikke være gyldig. Forarbeidene til endringen er Ot. prp. nr. 103 (2002-2003) og Innst. O. nr. 106 (2002-2003).

En ny bestemmelse i ekteskapsloven § 16 a gir fylkesmannen adgang til å reise sak om et ekteskap består eller ikke består (ekteskapets gyldighet). Endringen ble vedtatt ved lov av 9. desember 2003 og trådte i kraft 1. mars 2004. Forarbeidene til endringsloven er Ot. prp. nr. 103 (2002-2003) og Innst. O. nr. 106 (2002-2003).

Reglene i utlendingsforskriften om underholdskrav ved familiegjenforening med ektefelle eller samboer ble endret i november 2003. Pr. 1. mai 2004 er kravet til underhold på kr. 167 500 kr. når en av partene er under 23 år. Det er herboende som må oppfylle underholdskravet. I tillegg vil det i disse tilfellene ikke lenger være mulig å stille garanti fra tredjeperson for å oppfylle underholdskravet. Endringene gjelder ikke for familiegjenforening med personer som har fått innvilget asyl, eller overføringsflyktninger som har fått arbeids- eller oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 22 fjerde ledd, forutsatt at partene var gift før hovedpersonen reiste inn i riket. Endringene vil heller ikke berøre familiegjenforening med personer med kollektiv beskyttelse, jf. § 25 femte ledd. Det vil fortsatt være mulig å dispensere fra et underholdskrav i de tilfeller særlig sterke menneskelige hensyn tilsier det, jf. § 25 tredje ledd."

Som ledd i gjennomføringen av programmet la Justisdepartementet fram forslag til endringer i straffeloven, omtalt i pkt. 51 i rapporten. De nevnte endringene i straffeloven ble vedtatt ved lov 4. juli 2003 nr. 76 og trådte i kraft 1. september 2003. Forarbeidene til endringsloven er Ot.prp. nr. 51 (2002-2003) og Innst. O. nr. 106 (2002-2003).

- Justisdepartementet foreslo i Ot. prp. nr. 41 (2002-2003) å endre strl. § 222 om tvang slik at det ville gå klart frem av bestemmelsen at straffebudet rammer det å tvinge noen til å inngå ekteskap. Straffen for tvangsekteskap er fengsel inntil 6 år. Medvirkning straffes på samme måte.
- Påtalsreglene i strl. § 222 og strl. § 227 om trusler er også blitt endret, ved at påtalen nå er ubetinget offentlig i disse sakene.
- Det er også foretatt en endring i strl. § 220 ved at det er gjort straffbart å inngå ekteskap med personer under 16 år. Etter lov om ekteskap 4. juli 1991 nr. 47 § 1 er det et vilkår for å inngå ekteskap at man er fylt 18 år. Fylkesmannen kan likevel gi dispensasjon fra denne aldersgrensen dersom særlige grunner tilsier det. Inntil endringen av strl. § 220 medførte det ikke straffansvar å inngå ekteskap i strid med ekteskapsloven § 1. Brudd på strl. § 220 straffes med fengsel inntil 4 år.
- Det er vedtatt endringer i lov 13. juni 1980 om fri rettshjelp for å sikre rett til fritt rettsråd og fri sakførsel uten behovsprøving i saker om tvangsekteskap. Endringene vil mest sannsynlig tre i kraft fra 1. januar 2006.²

Av andre viktige innsatser nevnes:

Informasjonstelefonen om tvangsekteskap er landsdekkende og driftes av Oslo Røde Kors Internasjonale Senter, ORKIS. Virksomhetens tyngdepunkt er arbeid med enkeltsaker samt et løpende informasjonsarbeid til ansatte i barnevernet, på asylmottak, helsesøstere, politiet, m.fl.

Organisasjonen Selvhjelp for innvandrere og flyktninger, SEIF, mottar støtte for å bistå ungdom i enkeltsaker som opplever at de står i fare for å bli tvangsgiftet. De samarbeider tett med det offentlige hjelpeapparat og har gjennom sitt arbeid bidratt til kompetanseheving i denne sektoren. Begge organisasjonene viser til at det er skjedd en betydelig positiv utvikling mht kunnskap hos myndighetene i behandlingen av disse sakene. Videre peker de på at den nye ordningen med tilgangen til *kriseboliger gjennom Husbanken* har gjort situasjonen lettere ved at de unge raskt kan flytte til en skjermet bolig når dette behovet oppstår. Begge organisasjoner opplyser at antall henvendelser fra ungdom er jevnt økende.

Regjeringen bevilger også midler til organisasjoner som driver informasjon og holdningsskapende arbeid blant minoritetsbefolkningen i Norge om tvangsekteskap.

² For å oppfylle Stortingets ønske om å utvikle et slikt tilbud umiddelbart, har Justisdepartementet fastsatt i Rundskriv 4/2005 av 2. mai 2005 at den som er utsatt for tvangsekteskap skal ha krav på fri rettshjelp uten behovsprøving, d.v.s. uten hensyn til søkerens inntekt og formue. Det skal heller ikke betales egenandel i slike saker.

Skolering av offentlig ansatte i håndtering saker som omhandler tvangsekteskap har også vært et prioritert område. Opplæringen har konsentrert seg om ansatte i det offentlige hjelpeapparat i de største byene. Det er opprettet et *landsdekkende kompetanseteam* i regi av Utlendingsdirektoratet som startet arbeidet høsten 2004. Teamet består av representanter fra Utlendingsdirektoratet, Norges Røde Kors og politiet. Teamet vil gi råd og veiledning i saker rettet mot generasjonskonflikter relatert til tvangsekteskap. Målet er å øke innsatsen, kvaliteten og kompetansen på arbeidet som gjøres.

6. Prioriterte områder når det gjelder implementering av barnekonvensjonen

Norsk lovgivning antas i dag å oppfylle barnekonvensjonens krav. Vi henviser til Norges 3. rapport til FNs barnekomité, kap. 1 A, pkt. 20-23. Nedenfor nevnes kort noen utfordringer og pågående prosjekter som har betydning i forhold til realisering og styrking av barns rettigheter etter konvensjonen.

Vergemål/representasjon for enslige mindreårige asylsøkere

Det er behov for en særskilt representant/verge for de barna som kommer til Norge som enslige mindreårige asylsøkere. I vergemålsutvalgets utredning NOU 2004: 16 foreslås en egen lov om representasjon for denne gruppen mindreårige. Forslaget er sendt på høring med frist 22.2.05.

Ny straffebestemmelse om kjønnslige skildringer av barn

Kjønnslige skildringer som gjør bruk av barn, gjengir ofte faktiske seksuelle overgrep mot barnet. Dette skiller seg på mange måter fra annen pornografi, og det er behov for strengere straffebestemmelser. Straffeloven § 204 omhandler i dag både pornografi som gjør bruk av barn, og annen pornografi. I desember 2004 la regjeringen frem Ot. prp. nr. 37 (200-2005) om endringer i straffeloven der det fremmes forslag om en egen straffebestemmelse som rammer kjønnslige skildringer av barn. Etter forslaget vil det være straffbart å produsere, anskaffe, innføre, besitte, overlate til en annen mot vederlag eller planmessig gjøre seg kjent med slike kjønnslige skildringer av barn. Strafferammen er foreslått satt til bøter eller fengsel inntil 3 år. Forslaget er nå under behandling i Stortinget.³

Tilpasset og likeverdig opplæring i skolen

Særskilte utfordringer er avdekket når det gjelder norske elevers ferdigheter i lesning, matematikk og naturfag, samt til å forhindre frafall i videregående opplæring blant minoritetsspråklige elever. En sentral del av den kommende reformen i grunnopplæringen, *Kunnskapsløftet*, er nettopp å søke å løse disse problemene. *Kunnskapsløftet* er basert på St.meld. nr. 30 (2003 – 2004) *Kultur for læring* som ble

³ Forslaget ble vedtatt ved lov 20. mai 2005 nr. 29. Stortinget valgte å endre begrepet "kjønnslige skildringer av barn" til: "fremstillinger av seksuelle overgrep mot barn, eller fremstillinger som seksualiserer barn".

behandlet i Stortinget 17. juni 2004, jf. Innst. S. nr. 268 (2003-2004). For mer omtale om denne, se del III.

Utjevning av levekårsforskjeller mellom alle barn som vokser opp i Norge

For etterkommere av innvandrere er regjeringens mål at de som voksne ikke skal ha systematisk dårligere levekår enn andre, dvs. at man i løpet av to generasjoner skal ha utlignet eventuelle ulemper som kan følge med å innvandre. For å få dette til, må utjevning av levekårsforskjeller blant barn og unge skje blant annet gjennom selektive tiltak og ved like muligheter i barnehage og utdanning. Jf Stortingsmelding nr. 49 (2003-2004) *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse*, omtalt under del III nedenfor.

Tjenester rettet mot barn med nedsatt funksjonsevne

En hovedutfordring er å sikre at familier med barn med nedsatt funksjonsevne, så langt som mulig, skal kunne fungere som andre familier. Dette krever blant annet fokus på tilgangen på og organisering av ulike tjenester rettet mot barnet eller mot familien, foreldrenes mulighet til deltakelse i arbeidslivet, familiens og økonomiske rammebetingelser.

Forebygge rusmiddelmissbruk

Alkoholforbruket blant ungdom er fortsatt høyt men har gått noe ned fra 2003 til 2004. Ungdom tar etter de voksnes alkoholvaner og det blir viktig å fortsatt føre en politikk som både tar sikte på å redusere totalforbruket og påvirke drikkemønsteret. Det er videre knyttet bekymring til de barna som vokser opp med rusmiddelmissbrukende foreldre, og deres behov for oppfølging og deltakelse i foreldrenes behandlingsopplegg.

Del II **Konvensjonsteksten**

Hele teksten i FNs barnekonvensjon er trykket på engelsk, på de to offisielle norske språkene; bokmål og nynorsk, og på samisk. Kortversjoner er trykket som plakater på følgende språk: bokmål, nynorsk og samisk, engelsk, arabisk, urdu, serbo-kroatisk, vietnamesisk og spansk. En fullstendig versjon av konvensjonen på bokmål finnes i elektronisk form, se nettside nedenfor. Det finnes også elektroniske versjoner av kortversjonene på bokmål, nynorsk, engelsk og spansk. Nettsider følger nedenfor:

http://redaksjon.dep.no/filarkiv/178931/FNs_Barnekonvensjon.pdf

http://redaksjon.dep.no/filarkiv/178931/FNs_Barnekonvensjon.pdf

http://www.odin.dep.no/bfd/norsk/dok/andre_dok/veiledninger/004051-990094/dok-bn.html

http://www.odin.dep.no/bfd/norsk/dok/andre_dok/veiledninger/004051-990095/dok-bn.html

Del III

Ny lovgivning, nye institusjoner og tiltak

Nye lover og lovendringsforslag

Vi viser til lovendringer foreslått i forbindelse med forslaget om å inkorporere barnekonvensjonen i norsk lovgivning, omtalt i Norges 3. rapport, pkt. 23 og 80-89. Samtlige lovendringsforslag (*forvaltningsloven, tvisteloven, barnevernloven, adopsjonsloven og barneloven*) er vedtatt.

Vi viser til *Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn*, herunder endringer i *straffeloven*, omtalt i Norges 3. rapport, pkt. 577, og i Norges første rapport om oppfølgingen av valgfri protokoll til FN-konvensjonen om barns rettigheter - om salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi, oktober 2004.

Vi viser videre til vedtatte endringer i *barneloven, ekteskapsloven og straffeloven* for å bekjempe tvangsekteskap, nærmere omtalt i del I spørsmål 5c ovenfor.

Vern mot etnisk diskriminering

- Regjeringen fremmet i desember 2004 et forslag til en *ny diskrimineringslov* som skal styrke vernet mot etnisk diskriminering. I lovforslaget er det satt forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn. Regjeringen foreslår også en skjerping av *straffeloven* § 135 a (den såkalte rasismeparagrafen) der det vil markeres tydeligere at rasistiske ytringer med kvalifisert krenkende virkning er uakseptabelt.
- Regjeringen har også fremmet forslag om et *nytt felles apparat*, som vil håndheve flere lovverk med diskrimineringsvern, herunder diskrimineringsloven. Det foreslås et Likestillings- og diskrimineringsombud og en Likestillings- og diskrimineringsnemnd.

Barnevernloven

- Fra 1. januar 2004 ble fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet og familievernområdet overført fra fylkeskommunene til staten. Jf Norges 3. rapport, pkt. 286. Det er i den forbindelse gitt *forskrift om godkjenning av private og kommunale institusjoner* som skal benyttes for barn som plasseres utenfor hjemmet med hjemmel i barnevernloven. Det er også gitt *forskrift om krav til kvalitet i barneverninstitusjoner*.

- Det går nå uttrykkelig fram av *barnevernloven* at man ved plassering av barn utenfor hjemmet skal ta tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.
- I *fosterhjemsforskriften* er det tatt inn en bestemmelse om at det alltid skal vurderes om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem. Samme sted er det også gitt bestemmelser som vesentlig styrker tilsynet med barn i fosterhjem.
- Regjeringen har våren 2005 foreslått å innføre *internkontrollplikt for kommunenes oppgaver etter barnevernloven*. Formålet er å sikre at kommunen ivaretar sitt ansvar og utfører oppgavene sine i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov eller forskrift.
- Det er videre foreslått å lovfeste plikt for kommunen til å vurdere egnet *botiltak for enslige mindreårige* som har framsatt søknad om asyl eller som har fått opphold på grunnlag av slik søknad ved bosetting i kommunen. Hensikten med lovfesting er å sikre at valg av botiltak skjer på grunnlag av det enkelte barns behov.
- Det er også foreslått å utvide omfanget av *krav om politiattest etter barnevernloven*, slik at det blir forbudt å ansette ikke bare personer som er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for seksuallovbrudd mot eller relatert til barn og unge, men også personer som er siktet, tiltalt, ilagt forelegg med videre, for forhold som omhandler kommersiell seksuell utnyttning av barn og unge.

Barneloven

- Vilkår og frister for å reise sak om *endring av farskap*, som tidligere var fastsatt etter *pater est*-regelen eller ved erkjennelse, ble opphevet i 2003. I tillegg ble det åpnet for å gjenoppta farskapssaker avgjort av retten, hvor dom er avsagt uten at DNA-test forelå.
- Barneloven fikk i 2004 nye saksbehandlingsregler. Etter de nye reglene kan dommeren få *bistand av barnefaglig kompetente personer* for å bidra til konfliktløsning og flere avtaler om barnets bosted og samvær.
- I Ot.prp. nr. 82 (2003-2004) foreslår Regjeringen å *innføre felles foreldreansvar for samboende* foreldre når farskapet er erkjent etter reglene i barneloven § 4 og foreldrene har underskrevet en samboererklæring som er sendt til folkeregisteret. Proposisjonen er oversendt Stortinget til behandling.
- Regjeringen vil i løpet av våren fremme en Odelstingsproposisjon med forslag til endringer i barneloven for bedre å beskytte barnet i saker om foreldreansvar/fast bosted og samvær hvor det foreligger påstander om vold mv. Proposisjonen vil også foreslå å oppheve barnelovens definisjon av "vanlig samværsrett", endringer i meklingsordningen, samt endring av regelverket for tilbakebetaling av barnebidrag i saker der farskap tidligere har vært fastsatt.

Opplæringsloven

- Regjeringen har våren 2005 fremmet forslag om endringer i opplæringsloven og friskoleloven. Forslaget er i hovedsak en oppfølging av St.meld. nr. 30 (2003-2004) *Kultur for læring*. Blant forslagene er:

- Å utvide retten til videregående opplæring for ungdom til å gjelde ut det året vedkommende fyller 24 år. Siktemålet med utvidelsen er å få flere elever til å gjennomføre videregående opplæring.
 - Å innføre skolemiljøutvalg ved alle skoler.
 - Å innføre krav om politiattest for personer som skal tilsettes i videregående skole
 - Å klargjøre skoleeiers ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse i virksomheten
 - Nye lovhjemler for fastsettelse av læreplaner og omfang av opplæringen
- Opplæringsloven § 2-8 som regulerer den særskilte språkopplæringen til minoritetsspråklige elever ble endret høsten 2004. Elever med annet morsmål enn norsk og samisk har *rett til særskilt norskopplæring* til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen.
 - Våren 2003 ble opplæringsloven kap 9 a endret slik at *elevenes brukermedvirkning* er styrket. Klageretten er utvidet, og skolenes forpliktelser til å skape et godt læringsmiljø er skjerpet. Elevene har nå også rett til å oppnevne egne skolemiljørepresentanter som får møte i skolens arbeidsmiljøutvalg når dette behandler saker som angår elevenes miljø.
 - Høsten 2003 ble opplæringslovens bestemmelser om *klasseorganiseringsregler opphevet* og erstattet med en ordning der elevene kan deles i grupper etter behov. Forutsetningen er at gruppens størrelse er pedagogisk og sikkerhetsmessig forsvarlig i den enkelte situasjonen.

Pasientrettighetsloven

- Bestemmelsen om rett til nødvendig helsehjelp i pasientrettighetsloven § 2-1 er endret med virkning fra 1. september 2004 slik at alle pasienter som henvises til spesialisthelsetjenesten og som vurderes å ha rett til nødvendig helsehjelp, skal få fastsatt en konkret *individuell frist* for når helsehjelpen senest skal gis.
- Ordningen med *rett til fritt valg av sykehus* m.m. etter pasientrettighetsloven § 2-4 er utvidet til å gjelde ved henvisning til alle offentlige sykehus og distriktpsykiatriske sentra og private sykehus som har inngått avtale med et regionalt helseforetak. Ordningen gjelder etter dette også for pasienter innenfor psykisk helsevern for barn og unge. Endringene trådte i kraft fra 1. september 2004.

Nye institusjoner

Utdanningsdirektoratet - direktoratet for utvikling av grunnskole og videregående opplæring - ble etablert 15. juni 2004. Direktoratet er en videreføring av det gamle Læringscenteret. Utdanningsdirektoratets hovedoppgave er å utvikle og sikre elevenes

og lærlingenes rettigheter til en grunnopplæring av høy kvalitet, tilpasset den enkeltes behov. Direktoratet har ansvar for arbeidet med menneskerettigheter i skolen og for oppfølgingen av arbeidet med barnekonvensjonen.

Barne- ungdoms- og familieetaten ble etablert 1.1.04. Fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet og familievernområdet ble fra denne dato overført til staten. Etatens hovedoppgaver er å gi barn, unge og familier som trenger hjelp og støtte tiltak med høy og riktig kvalitet uansett geografisk plassering i Norge. Etaten er organisert i fem regioner med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som hovedkontor i Oslo. Etaten er underlagt Barne- og familiedepartementet. Om bakgrunnen for reformen, se Norges 3. rapport, pkt. 286.

På grunnlag av en ny kunnskapsstatus har Barne- og familiedepartementet i samarbeid med tilsvarende svenske myndigheter tatt initiativ til å utvikle en helt ny modell for *institusjonsbehandling av ungdom med alvorlige atferdsvansker*. I Norge vil modellen bli prøvd ut i fem institusjoner, en i hver av de fem regionene innenfor Barne-, ungdoms- og familieetaten. Modellen inneholder en utredningsdel, en behandlingsdel i institusjon og en oppfølgingsperiode etter utflytting. Institusjonene vil komme i drift i løpet av høsten 2005.

Nye tiltak, prosjekter og satsingsområder

Prøveprosjektet *Snu unge lovbrytere i tide – et felles ansvar for stat, kommune og lokalsamfunn* springer ut av et uttalt ønske om å omsette i praksis en forståelse av at det er påkrevd med felles innsats fra de ulike samfunnssektorer som rettsvesen, helsevesen, skole, barnevern, det sivile samfunn og nærmiljø for å ha mulighet til å lykkes i å bekjempe barne- og ungdomskriminaliteten. Gjennom seks delprosjekter vil man bl.a. tilstrebe 1) etablering og utvikling av et overordnet statlig samarbeid for å sikre ansvars plassering, 2) et forpliktende samarbeid mellom ulike statlige og kommunale faginstanser og lokalsamfunn, 3) kontinuitet i oppfølgingen av unge før, under og etter soning av en eventuell dom. Prosjektet vil løpe fra 2003 – 2006.

Justisdepartementet vurderer å innføre et prøveprosjekt med *"Barnas hus"* etter modell fra Island, for bedre å ivareta rettssikkerheten til barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep. Barnas Hus er basert på en modell fra USA som kalles Childrens Advocacy Centers. Huset er et barnevennlig, tverrfaglig og tverretatlig senter der ulike yrkesgrupper arbeider under et tak med utredninger om seksuelle overgrepssaker. Grunntanken er å spare barna for gjentatte samtaler med mange etater på ulike steder. På Barnas Hus blir barnet avhørt i et spesielt rom av egen person med spesialopplæring i rettslige avhør. Huset tilbyr også behandling til barn som er utsatt for seksuelle overgrep og deres familier.

Norsk skole står overfor en stor reform i hele grunnopplæringen. Reformen har fått navnet *Kunnskapsløftet*, og er basert på endringer foreslått i St.meld. nr. 30 (2003 –

2004) *Kultur for læring* som ble behandlet i Stortinget 17. juni 2004, jf. Innst. S. nr. 268 (2003-2004). Målet med reformen er at det beste i grunnopplæringen i Norge ivaretas og utvikles videre – slik at elever og lærlinger settes bedre i stand til å møte kunnskapssamfunnets utfordringer. Gjennom reformen skal det utvikles nye gjennomgående læreplaner i alle fag i grunnopplæringen. I tilknytning til reformen skal det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet videreutvikles.

Utdannings og forskningsdepartementet lanserte høsten 2003 strategiplanen *Likeverdig utdanning i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2003-2008*. Strategiplanen har fem hovedmål; bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder, bedre skoleprestasjonene til minoritetsspråklige elever, øke andelen minoritetsspråklige elever og lærlinger som fullfører videregående opplæring, øke andelen minoritetsspråklige studenter i høyere utdanning, bedre norskerdighetene til minoritetsspråklige voksne. En rekke tiltak er, og blir, iverksatt gjennom strategiplanen.

Manifest mot mobbing ble undertegnet 23. september 2002. Jf Norges 3. rapport pkt. 131. Utdannings og forskningsdepartementet ved Utdanningsdirektoratet har hatt hovedansvar for oppfølging av innsatsen i denne perioden. Manifestpartene er gjensidig forpliktet til å arbeide for nulltoleranse mot mobbing i skolen. I mars 2003 sluttet Barne- og familiedepartementet seg til manifestarbeidet, og innsatsen ble styrket gjennom tiltak i barnehagene og i barn og unges fritidsmiljøer. Arbeidet så langt er evaluert og det kan vises til positive resultater. Regjeringen har derfor, sammen med manifestpartene, besluttet å videreføre manifestet frem til 2007.

Utdannings og forskningsdepartementet vil utarbeide en *strategiplan for aktivt medborgerskap* med en rekke tiltak. Siktemålet bak strategien er å legge til rette for at norske elever skal bli aktive medborgere som deltar i det demokratiske systemet, gjennom å utøve sine plikter og å kreve sine rettigheter. Ett av tiltakene i planen å sette av midler til tiltak for opplæring av elevtillitsvalgte.

Regjeringen la frem en *stortingsmelding om Mangfold gjennom inkludering og deltakelse* høsten 2004 (St.meld. nr. 49 (2003-2004)). Den skal behandles av Stortinget våren 2005. Meldingen setter fokus på etterkommerne etter innvandrere – de som er født i Norge eller har hatt store deler av oppveksten sin her. Meldingen slår fast at mangfold er det normale og ønskelige. Alle grupper av befolkningen skal være inkludert og representert på ulike samfunnsområder.

Regjeringen skal våren 2005 legge fram en egen *strategiplan rettet mot familier med barn med nedsatt funksjonsevne*. Formålet med strategiplanen er å sikre at familier med barn med nedsatt funksjonsevne, så langt som mulig, skal kunne fungere som andre familier.

Sosial- og helsedirektoratet startet i 2004 opp et prøveprosjekt om *forebygging av rusmiddelproblemer blant barn og unge* i noen utvalgte kommuner. Kommunene har iverksatt tiltak på bakgrunn av en kartlegging av hvilke tiltak og intervensjoner som gir effekt. Målet er at dette skal føre til redusert omfang og skader av rusmiddelmisbruk, og at det skal være med på å heve debutalderen for alkohol i de utvalgte kommunene. Prosjektet skal evalueres og det skal vurderes om metodene kan implementeres i øvrige kommuner.

Regjeringens *strategiplan for barn og unges psykiske helse* (2003 – 2008) er under iverksettelse. Strategiplanen omfatter 100 tiltak under sju ansvarlige departementer. Prioriterte tiltak for 2005 vil bl.a. være å få iverksatt den tverrfaglige videreutdanningen i psykososialt arbeid med barn og unge, følge opp arbeidet med tidlig intervensjon i helsestasjoner, systematisk arbeid med småbarn i risikofamilier, samt å utarbeide veiledende retningslinjer for de tjenester som skal yte tjenester til voksne med psykiske lidelser eller store rusproblemer slik at deres barn får nødvendig hjelp.

Utgitt av:
Barne- og familiedepartementet

Print: Kopi- og distribusjonsservice - 10/2005 - 1000

